

тлумачити чинне законодавство (ПРН 10); демонструвати навички взаємодії з іншими людьми, уміння працювати в групах, а також навички активної участі в освітньому процесі та професійній діяльності й обстоювання власної позиції (ПРН 14) [1, 2].

Отже, для здійснення професійної діяльності на високому рівні майбутні фахівці соціономічної сфери, повинні знати як побудувати конструктивну взаємодію з людьми, які звернулися до них по допомогу, ефективно використовувати жанрове розмаїття професійного спілкування, володіти професійною термінологією, логічними й мовними засобами аргументації; знати закони спілкування в різноманітних ділових і професійних ситуаціях; уміння вести телефонні розмови, ділові бесіди, ділове листування тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери дозволив дійти висновку, що випускники закладів вищої освіти повинні оволодіти певними комунікативними вміннями й навичками, проте, на нашу думку, їх недостатньо для формування комунікативної компетентності. Тобто необхідна цілеспрямована робота щодо формування означеної компетентності з упровадженням в освітній процес закладів вищої освіти відповідних педагогічних умов.

Проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери. Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо в розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери в системі неперервної освіти; здійснення порівняльно-педагогічного аналізу формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери в Україні і за кордоном.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Laczkovics, C., Fonzo, G., Bendixsen, B., Shpigel, E., Lee, I., Skala, K., Prunas, A.; Gross, J., Steiner, H., & Huemer, J. Defense mechanism is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health. *Current Psychology*, 2018. 39(4). P. 1388-1396. DOI: 10.1007/s12144-018-9839-1

2. Бондаренко Л. М. Психолого-педагогічні фактори формування комунікативної культури у студентів-іноземців підготовчого факультету. URL: <http://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2003/28-15-33.pdf>

3. Візнюк І. М. Експрес-дослідження успішності соціальних працівників в нових умовах праці. Актуальні проблеми реалізації адаптаційного потенціалу особистості в сучасних умовах життєдіяльності: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця, 2021. С. 136-140.

4. Власик І. В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх бакалаврів економіки в процесі вивчення фахових дисциплін: дис...канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2015. 272 с.

REFERENCE

1. Bondarenko, L. M. Psyholoho-pedahohichni faktory formuvannya komunikatyvnoi kultury u studentiv-inozemtsiv pidhotovchoho fakultetu [Psychological and pedagogical factors of formation of communicative culture among foreign students of the preparatory faculty]. URL: <http://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2003/28-15-33.pdf>

2. Laczkovics, C., Fonzo, G., Bendixsen, B., Shpigel, E., Lee, I., Skala, K., Prunas, A.; Gross, J., Steiner, H., & Huemer, J. (2018). Defense mechanism is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health [Defense mechanism is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health]. *Current Psychology*. 39(4). 1388-1396. DOI: 10.1007/s12144-018-9839-1

3. Viznyuk, I. M. (2021). Express study of the success of social workers in new working conditions [Express study of the success of social workers in new working conditions]. *Actual problems of realizing the adaptive potential of the individual in modern life conditions: Materials of the 1st International Scientific and Practical Conference*. Vinnytsia. P. 136-140.

4. Vlasik, I. V. (2015). Formuvannya profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti maibutnix bakalavriv ekonomiky v protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin : dys...kand. ped. nauk : 13.00.04 [Formation of professional and terminological competence of future bachelors of economics in the process of studying professional disciplines]. Vinnytsia. 272 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РАБЕЦЬКА Надія Леонідівна – кандидат педагогічних наук, викладач української мови та літератури Одеського морехідного фахового коледжу морського та рибпромислового флоту імені Олексія Соляника.

Наукові інтереси: комунікативна компетентність майбутніх фахівців соціономічної сфери.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RABETSKA Nadiia Leonidivna – candidate of Pedagogical Sciences, teacher of Ukrainian language and literature at Oleksiy Solyanyk Odesa Maritime College of Maritime and Fisheries Fleet.

Scientific interests: communicative competence of future specialists in the socioeconomic sphere.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 378.937:796

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-279-282

РАДІОНОВА Олена Леонідівна –

викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1943-6181>
e-mail: elena_radionova@ukr.net

РІВНІ ТА КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

У статті розкрито актуальна проблема підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності у школярів. Представлений теоретичний аналіз наукових праць щодо формування в

учнівської молоді знань та вмінь щодо здоров'язбереження та готовності майбутніх фахівців в галузі фізичного виховання та спорту до подальшого впровадження здоров'язбережувальної діяльності. Шляхом наукового пошуку визначені та розкриті структурні компоненти формування готовності до майбутньої діяльності щодо відновлення, збереження та зміцнення здоров'я. Керуючись аналізом різних підходів до розуміння поняття готовності майбутнього вчителя до подальшої здоров'язбережувальної діяльності, надано характеристику кожному структурному компоненту готовності майбутніх педагогів та зазначені шляхи їх реалізації під час педагогічної діяльності. Здійснивши теоретичний аналіз сучасних підходів до визначення структурної будови поняття готовності майбутнього вчителя фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, зазначені основні критерії, що мають вплив на хід підготовки майбутніх вчителів до формування компетентності щодо здоров'язбереження в учнів: мотиваційний, свідомо-когнітивний та особистісний. Для критеріїв встановлені відповідні показники, що їх характеризують та рівні. Все це дає змогу визначити стан та динаміку готовності майбутніх вчителів фізичної культури. Підводячи підсумки, у висновку зазначено, що виокремлення рівнів та критеріїв надає можливість обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до формування здоров'язбережувальної компетентності школярів у подальших педагогічних дослідженнях. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутніх вчителів до формування здоров'язбережувальної компетентності школярів.

Ключові слова: готовність до формування здоров'язбережувальної компетентності, здоров'язбережувальна компетентність, професійна підготовка, майбутній вчитель фізичної культури, критерії готовності.

RADIONOVA Olena Leonidovna – deputy dean of the Faculty of Physical Education for Educational, Vocational Guidance and Social Work, teacher of the Department of Theory and Methodology of Physical Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1943-6181>
 e-mail: elena_radionova@ukr.net

LEVELS AND CRITERIA OF READINESS OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION FOR THE FORMATION OF STUDENTS' HEALTH-PRESERVING COMPETENCE

The article reveals the actual problem of training future physical education teachers for the formation of health-preserving competence in schoolchildren. A theoretical analysis of scientific works is presented regarding the formation of knowledge and skills among schoolchildren regarding health care and the readiness of future specialists in the field of physical education and sports for the further implementation of health care activities. Through scientific research, the structural components of the formation of readiness for future activities related to the restoration, preservation and strengthening of health have been identified and revealed. Guided by the analysis of various approaches to understanding the concept of the future teacher's readiness for further health care activities, each structural component of the future teachers' readiness is characterized and the ways of their implementation during the future pedagogical activity are indicated. Having carried out a theoretical analysis of modern approaches to determining the structural structure of the concept of the readiness of a future physical culture teacher to form students' health-preserving competence, the main criteria that have an impact on the course of training future teachers to the formation of health-preserving competence in students are indicated: motivational, conscious-cognitive and personal. For the criteria, appropriate indicators that characterize them and levels are established. All this makes it possible to determine the state and dynamics of readiness of future teachers of physical education. Summing up, the conclusion states that the separation of levels and criteria provides an opportunity to justify the pedagogical conditions of training future teachers for the formation of health-preserving competence of schoolchildren in further pedagogical research. We see the prospects for further research in the substantiation of the pedagogical conditions for the training of future teachers for the formation of health-saving competence of schoolchildren.

Key words: readiness for the formation of health-preserving competence, health-preserving competence, professional training, future physical culture teacher, readiness criteria.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В сучасних умовах реформації освітньої системи України постає проблема якісної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які повинні бути готовими до професійної діяльності в специфічних умовах, що вимагає від них сформованості на високому рівні таких якостей, як активність, уміння адаптуватись, високий рівень фізіологічних та психологічних здатностей та готовність до здоров'язбережувальної діяльності. Особливо гостро дана проблема постає саме при підготовці майбутніх вчителів фізичної культури, адже система підготовки педагога у закладах вищої педагогічної освіти, що забезпечує орієнтацію на вирішення питань формування та розвитку здоров'я підростаючого покоління, на даний момент потребує вдосконалення.

Особлива роль у формуванні компетентності здоров'язбереження школярів належить вчителю фізичної культури. Фізична культура – одна з небагатьох дисциплін, яка вирізняється широким спектром впливу на школярів, що спроможна водночас формувати не тільки біологічну структуру, але й її психологічну і моральну цінність, стимулювати фізичну працездатність, посилювати оздоровчі впливи

на учнів. Саме вчитель фізичної культури має широкі можливості й умови для виховного впливу на учнів. Здатність майбутніх спеціалістів зазначеного профілю здійснювати свою професійну діяльність залежить не тільки від рівня їх професійної підготовки, а й від рівня фізичного, психічного та соціального здоров'я.

В останні роки через екологічні, соціально-економічні фактори, воєнні дії в Україні стан фізичного та психічного здоров'я населення нашої держави суттєво погіршився. Саме тому, для випускників факультетів фізичного виховання найголовнішим завданням є бути готовими до формування здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді у майбутній професійній діяльності. На ряду з цим виникає проблема оцінки рівня готовності до здоров'язбережувальної діяльності. Тому для з'ясування результативності процесу даної підготовки необхідно визначити критерії та рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій дозволяє нам зробити висновок, що проблема рівневого інструментарію та критеріїв готовності майбутніх педагогів до здоров'язбережувальної діяльності є дуже актуальною. Дослідженням у галузі здоров'язбереження присвячені роботи українських і

зарубіжних фахівців-філософів, медиків, психологів та педагогів.

Аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури з зазначеної проблеми, дає підстави стверджувати, що ефективність педагогічної діяльності з метою збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді, безпосередньо залежить від якості професійної підготовки вчителів. На сьогоднішній день, наявні ознаки суперечності в реалізації здоров'язбережувальної діяльності в освітній галузі: між нагальними потребами суспільства й недостатнім впровадженням можливостей для забезпечення професійної підготовки майбутніх вчителів до впровадження здоров'язбережувальної діяльності; між можливостями освітнього процесу у вирішенні питання здоров'язбереження молоді і недостатньою готовністю майбутніх педагогів до реалізації здоров'язбережувальної діяльності; між потребою підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до діяльності щодо формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і недостатньою їй науково-методичним забезпеченням. Таким чином, проблема підготовки майбутнього педагога, спроможного формувати здоров'язбережувальну компетентність молоді, розглядається нами, як недостатньо дослідженою у теоретичному та методичному аспектах.

Дане питання в своїх роботах розглядають В. Жигір [4, с. 47] та А. Кузьминський [5, с.42].

Студент факультету фізичного виховання, який озброєний базовими знаннями з анатомії, вікової фізіології людини, гігієни, екології, біохімії, володіє системою педагогічних та психологічних знань, оздоровчих технологій, методикою здоров'язбережувальної освіти, має перспективу стати успішним організатором оздоровчого руху в закладах освіти. Якість методичної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури має неабиякий вплив на рівень сформованості готовності до провадження здоров'язбережувальної діяльності, а готовність в свою чергу визначає якість здійснення процесу підготовки. На думку науковця Н. Беседи оптимізація готовності майбутнього вчителя до здоров'язбережувальної діяльності проявляє залежність від ефективності безпосередньо системи методичної підготовки майбутніх педагогів до впровадження здоров'язбережувальних технологій [1, с. 30].

Нами виявлено низку публікацій стосовно формуванню готовності майбутніх вчителів до впровадження здоров'язбереження в професійній діяльності, але не знайдено конкретики щодо чіткої структури, рівнів та критеріїв готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. Саме цим і обумовлена актуальність даної статті.

Метою статті є аналіз, визначення, обґрунтування системи критеріїв, конкретизація показників та рівнів готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів в системі педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначаючи критерії готовності до формування здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді, ми обов'язково враховували, що вміння та навички здоров'язбережувальної діяльності є

інтегрованою характеристикою особистісних рис майбутнього педагога і має наступну структуру:

- аксіологічний компонент готовності майбутнього вчителя фізичної культури являє собою сукупність соціальних, психологічних і педагогічних цінностей здоров'я. Сутність його виявляється в ціннісній установці педагога реалізувати себе в здоров'язбережувальній діяльності. Цей компонент включає в себе установку майбутнього вчителя на здобуття знань, умінь та навичок здорового способу життя та їх реалізацію.

- когнітивний компонент передбачає володіння знаннями, необхідними для формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, врахування чинників, що негативно впливають на здоров'я школярів, способи їх нейтралізації; володіння методикою формування здоров'язбережувальної компетентності школярів, технологіями здоров'язбереження, володіння загальнопедагогічними і культурологічними знаннями в системі оздоровчої діяльності учнів; високий рівень опанування методологією предмета, що дає змогу самостійно розширювати свій освітній потенціал.

- оздоровчий компонент передбачає спрямованість на розвиток культури здоров'я та ведення здорового способу життя і формування його у вихованців; позитивне ставлення до роботи з дітьми, що мають обмежені можливості здоров'я, адекватне сприйняття їхніх проблем і пошук шляхів їх вирішення.

У відповідності з зазначеними компонентами ми виділили основні критерії готовності до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів: мотиваційний, свідомо-когнітивний та особистісний [2, с. 77]. Саме за допомогою цих критеріїв ми можемо об'єктивно оцінити рівень готовності майбутнього педагога до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. В свою чергу до кожного з критеріїв готовності до формування компетентності здоров'язбереження нами визначено відповідні показники.

Мотиваційний критерій характеризує аксіологічний компонент готовності. Його показниками є рівень розвитку культури власного здоров'я, сформованість ціннісного ставлення до здоров'я інших людей, наявність стійкого інтересу та мотивації до збереження здоров'я під час майбутньої професійної діяльності. Саме мотивація до збереження здоров'я є важливим показником. Мотивами такої діяльності виступають: мотив збереження та відновлення здоров'я, соціальні мотиви, мотиви творчого та особистого розвитку.

Показники свідомо-когнітивного критерію – багаж знань в області здоров'я та способи його відновлення та збереження, вміння застосовувати здобуті знання, вміння та навички в практичній діяльності. Знання – основний показник готовності до формування здоров'язбережувальної компетентності. Знання людини визначають її ставлення до дійсності, її життєві переконання та вольові риси [7, с. 73].

Особистісний критерій характеризує оздоровчий компонент. Показниками особистісного критерію виступають фізичні та психологічні якості майбутнього вчителя фізичної культури: дисциплінованість, висока працездатність, відповідальність, емоційна стійкість, вміння швидко адаптуватись, здатність до самовдосконалення.

Проаналізувавши різні бачення та підходи до визначення рівнів готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, ми відокремили три рівня готовності: початковий, нормативний та активний.

Початковий рівень готовності до формування компетентності здоров'язбереження пов'язаний з формуванням у майбутніх вчителів культури власного здоров'я та оточуючих. На цьому рівні знання про здоров'язбереження ще нестійкі, несформована здатність перенести знання у практичну площину їх використання, рівень фізичної та психологічної підготовленості ще не є достатнім, здатність до саморозвитку та самовдосконалення відсутня.

Нормативний рівень готовності майбутнього педагога формувати здоров'язбережувальну компетентність учнівської молоді передбачає розуміння та усвідомлення цінності здоров'я, ситуаційну вмотивованість до використання технологій здоров'язбереження, сформованість знань про здоров'я та способи його збереження та зміцнення, вміння їх використовувати, нестача креативних рішень.

Для активного рівня готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів характерно повне усвідомлення цінності здоров'я та його збереження, дбайливе ставлення до власного здоров'я та інших людей. На цьому рівні вже з'являється стійкий інтерес до формування вмінь та навиків використання технологій здоров'язбереження, впевненість в своїх знаннях та ефективність їх застосування, стале вміння до самоосвіти та постійна мотивація до самовдосконалення.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На основі аналізу сучасних підходів щодо проблеми готовності майбутнього вчителя фізичної культури до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів, досліджено особливості процесу підготовки, що дало можливість визначити критерії та показники готовності до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. Також автором запропоновані рівні готовності до здоров'язбережувальної діяльності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до формування здоров'язбережувальної компетентності школярів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Беседа Н. А. Моніторинг якості методичної підготовки вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2018. Вип. 152(2). С. 29-31.
2. Бойченко Т. Є. Здоров'язберегаюча компетентність як ключова освіти України. *Основи здоров'я і фізичної культури.* 2008. № 11. С. 74-77.
3. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. Луганськ, 2006. 44 с
4. Жигір В.І. Оцінювання професійної компетентності фахівця як фактор його формування. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2014. Вип. 2. 47с.

5. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : автореф. дис... д-ра. пед. наук, спец. 13.00.04. Київ, 2003. 42-45с.

6. Турчак А. Л. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до роботи з попередження шкідливих звичок у учнів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічна наука.* 2012. Вип. 106. 168с.

7. Sheremet, I.V. (2011). Professional-applied physical training as one of the ways of forming the competence of a specialist. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu.* 1(5). 73с.

REFERENS

1. Beseda, N. (2018). Monitoryng yakosti metodychnoi pidhotovky vchytelia do zastosuvannya zdorov'iazberezhuvalnykh tekhnolohii [Monitoring the quality of methodical teacher training for the use of health-saving technologies]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky.* S.29-31 [in Ukrainian].
2. Boychenko, T. (2006) [Health-preserving competence as a key education of Ukraine]. *Osnovy zdorov'ia i fizychnoi kultury* №11. S.74-77 [in Ukrainian].
3. Havrysh, I. (2006). Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannya hotovnosti maibutnykh uchyteliv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti [Theoretical and methodological bases of formation of readiness of future teachers for innovative professional activity]. : avtoref. dys... d-ra ped. nauk : spets. 13.00.04. Luhansk. [in Ukrainian].
4. Zhyhir, V. (2014). Otsiniuvannya profesiinoi kompetentnosti fakhivtsia yak faktor yoho formuvannya. [Assessment of professional competence of a specialist as a factor in its formation]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky. Vyp. 2.* 47s. [in Ukrainian].
5. Kuzminskiy, A. (2003) Teoretyko-metodolohichni zasady pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity v Ukraini [Theoretical and methodological foundations of postgraduate pedagogical education in Ukraine]. : avtoref. dys... d-ra. ped. nauk, spets. 13.00.04. Kyiv. 45s. [in Ukrainian].
6. Turchak, A. (2012). Pidhotovka maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury do roboty z poperedzhennia shkidlyvykh zvyчок u uchniv [Preparation of the future teacher of physical culture to work on the prevention of bad habits among students]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Serii: Pedahohichna nauka.* 106. 168 s. [in Ukrainian].
7. Sheremet, I. (2011). Professional-applied physical training as one of the ways of forming the competence of a specialist. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu.* 1(5). 73с. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РАДІОНОВА Олена Леонідівна – заступник декана факультету фізичного виховання з виховної, профорієнтаційної та соціальної роботи, викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування здорового способу життя учнівської молоді.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RADIONOVA Olena Leonidovna – deputy dean of the Faculty of Physical Education for Educational, Vocational Guidance and Social Work, teacher of the Department of Theory and Methodology of Physical Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: formation of a healthy lifestyle of student youth.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.